

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj V.

V sredo 13. Prosenca 1847.

List 2.

Angeljček.

(Po nemškim Antona barona Klesheima. *)

Na gróbu novim križ stoji,
Ta križ iz kamna zdélan ni,
Brez vse lepôte je svetá,
Križ ta je 'z mehkiga lesá.

Pri grobu pa klečí nekdo
In vén'c dišèc derží z rokó;
Na véncu solze se blišé
Ko démanti takó svitlé.

Prelíte so od matere
Za njéno ljubo dédice,
Čez vse je iméla rada ga, —
Zdaj skriva zemlja ga hladna.

Globoko spi na postljici
U véčno mirni hišici,
Iz ktere — kakor slednji vé —
Nihče véč prebujen ne gré.

Pa neče mat' tegà verjet',
De smert človeku vse zna vzét',
Z rokami koplje u zemljó,
In déte če imét' ljubó. —

Al merzle zemlje brez sercá
Ne omečí potók solzá,
Kér zemlja je kakor morjé:
Kar pride v njó, nazaj ne smé.

Ko mat' v obupu britkimu,
Britkosti tóži té Bogú,
Po néb' priplava lunica —
In kój britkóst ji mine vsa.

In vžgète se na nébesi
Dve mili zlati zvézdici,
Oči otroka so bilé,
Ki pravi: „Vstavite solzé!“

„Sej nisim zgubil nič na svét',
„Med angeljčke sim tukaj vzét';
„Ne jókajte se, mamica,
„V nebésih 'mate angeljčka!“

In kadar noč spet zvezde vžgè,
Zgovarja mat' z otrokam sè,
Tak dolg', tak rada govóri,
De dom nad zvézdam tud' dobí.

Malavašič.

Kaj storiti, če korún v kletih kal poganja?

Korún, kakor vsa druga rastljina, mora kal poganjati, če ima dovolj gorkote, svetlobe, zraka in nekoliko mokrine. V taci okolišinah postanejo korúnovi poganjki včasih po vatli dolgi in nastavijo že v kleti mladih korúnčkov dovolj. Ti poganjki so pa ravno rodovna in nar boljši moč korúna, iz katerih se obrodi nov korún. Več ko taci poganjkov iz eniga korúna zraste, bolj oslabí vsako zerno, kér mu po poganjkih vsa rodovna sočnost odtéce; zatorej tak korún zgubi svojo moč, svoj dober okus, svojo téčnost, z eno besedo: tak korún ni véč dober. Torej tergajo kmetovavci take poganjke ali izrastike korúnu in jih mečejo proč. De jim poganjke tergajo, ni ravno napčno; de pa odtergane izrastike zaveržejo, to je napčno, kér potem takim vsako leto veliko tavžent mernikov korúna v nič pride. Kmetovavci, nikar ne bodite brez pameti in prihranite si rodovno kal korúna! Položite poganjke v dobro perst na njivi, posamesno ali pa tudi po 2 poganjka skupej, in upati smete, de boste lepiga korúna dovolj pridelali.

(Wien. Zeit.)

Pomoček, de krave véč mleka dajo.

En teden predenj krava telí, naj se da vsak dan pol bokala laneniga semena z dvema bokalama vode v pokritim loncu skozi pol ure kuhati. To storivši postavi odkriti lonec pod kravje vime tako dolgo, dokler lanenina soparica vanj puhti; kadar se je shladila, naj povžije krava prekuhano lanenino seme. Jez sim se koristnosti tega pomočka že tolikrat prepričal, de ga morem z dobro vestjo živinorejcam priporočiti.

F. Forstner.

Korúnovo seme na ponudbo.

Gosp. F. Šmidt so preštéli posamesne zerna eniga šnofka korúnoviga semena in so potem takim zvedili, de iz eniga šnofka semena zamore okoli tavžent korúnovih sadik izrasti. Če tedej ena sadika 5 — 10 krompirjev obrodi, bo en šnofek semena toliko pridelka dal, de se bodo

*) Iz nabere Klesheimovih v 49. listu lanjskiga leta pohvaljenih ljudskih pesem.

zamogli trije ali štirje ljudje čez zimo preživeti. Se ve de setev in njeno gleštanje mora po danim poduku (v 51. listu Novic) skerbno opravljeno biti. — Kér si je kmetijska družba precej korúnoviga semena nabrala, ga bo rada tistim kmetovavcam brez plačila podarila, ki ga želijo sejati. Naj se tedej vsak, kdor korúnoviga semena dobiti želi, v pisarnici c. k. kmetijske družbe v Salendrovih ulicah Nr. 195 v Ljubljani za-nj oglasi.

Vredništvo.

Nova svečava.

Žlahtni gosp. Frankenstein, vrednik obertniskiga časopisa v Gradci, je najdel novo svečavo, ki po njegovim oznanili preseže vse dozdej znane luči, in sicer takó, de se več ko pol svečave prihrani, zraven tega pa vunder šestkrat svetlejši luč dobí. Ta svečava se zamore za razvetljenje stanic pa tudi ulic rabiti. Kdor si hoče tako svečavo napraviti, od ktere bomo kmalo kaj več povedali, naj se oberne na gosp. Frankensteina v Gradec.

Pravi vzrok krompirjeve bolezní.

(Ne iz kmetijskiga, ampak kristijanskiga ozíra).

Veliko veliko vzrokov krompirjeve bolezní je bilo že brati v nemških časopisih, kakor tudi v naših Novicah, ktere so si mnogi ali s premišljevanjem naravnih postav, ali le kakor v nekakih sanjah domišljevali in jih razglasovali; edino praviga vzroka krompirjeve gnjilobe pa vunder še nihče naravnost ni hotel imenovati: ali ne smemo se sramovati, očitno spoznati, de pravi vzrok te nadloge, ktera je celo Evropo bolj in menj zadela, je volja modriga pravičniga Bogá, kteri še ni vsih naravnih postav ljudém natanjko preglédati dal, in ktere on tudi preurediti zna, de svoj namén doseže. Ravno nekaj taciga je on zdaj s krompirjem storil, in sicer gotovo iz dobriga naména le zató, kér je njegovi pravični dobrotljivi modrosti tako dopadlo, de bi s to šibo v svoji róki človeško ošabno in prederzno bahanje ponižal in hudobijo ljudstev pokoril, de bi se predeleč od njega ne odtegnile in ga v preveliki slepóti ne pozabile.

Zakaj zoperno je bilo kristjanskim ušesam slišati, ko so enoglasno terdili, de se nam v Evropi ni več lakote bati, kar smo velik dar krompirja od božje previdnosti prejeli, kér on povsod obilno rodi, kér mu gosence ne nagajajo, kér ga toča ne pobije, in ga tudi druge nadloge ne poškodvajo! i. t. d. Omolknilo bo zdaj takošno ošabno bahanje, kér letas je Bog očitno pokazal, de je stradež v njegovi roki, de ga on oberne, kamur hoče, kjerkoli se mu pokorjenja potrebno zdi.

In de so bile ljudstva že zavoljo krompirja pokorjenja vredne, je očitno, zakaj koliko dobriga krompirja je človeška lakomnost le v nesrečno žganje pokončala, in tako božjim otrokam dušno in telésno življenje kvarila!

Ali kako so bili že hribovci krompirja, kakor Izraelci v pušavi mane, presíti, de so ga zaničvaje kléli, namest de bi bili Bogá za-nj hvalili. — —

Tudi so ga nekteri že silo preobilo sadili, in tako desetnikom, kterim od zemljiš desetina po pravici gré, krivico delali, kér so jim po več krajih krompirjevo desetino gladko odrekli. Ali je bilo to práv? —

Ja zares so se že veliko let evropejske ljudstva dobro s krompirjem pasle in debelile, zató so pa tudi postale, kakor konj, ki obilo ovsa dobiva; zatorej jih Bog po svoji dobrotljivi môdrosti hoče spét nekoliko iztrezniti in spametvati; in dokler on svojiga modriga naména vsaj po večim ne doseže, ne bodo vsi svetovani in priporočevani pripomočki, krompir gnjilobe obvarovati, clo nič izdali, kakor se je ob koleri godilo, ktere no-

bena straža vstaviti in vderžati ni môgla, dokler Bog ni hotel. Ravno taka se bo tudi krompirjevi bolezní péla, dokler Bog poboljšanja ljudstev vidil ne bo, in dokler s pomanjkanjem ne bodo zadosti spametvane, njegove darí práv čislati in v njih tudi njega ljubiti; po tem bomo pa spet po volji imeli dober krompir.

Tega se ne bojte, de bi nam ga Bog popolnoma za vselej odvzel, le ponižati in pokoriti nas hoče, in kadar bo zadosti, bo pa spet dobro po naši volji rodil, kar nam je v zastavo, kér še tudi nagnjiti krompir vesélo kalí.

— 1.

Dopis iz Zaplane.

24. Grudna.

V 52. listu Novic lanjskiga léta sim bil oznanil, de sim 10 trohljivih korúnov v zemljo zakopal v poskušnjo, kaj bodo v zemlji čez zimo storili.

Pomladi, ko smo začeli korún saditi, sim šel in skopal lanjsko jesen zakopane korúne, pa od desetih le samo eniga celiga, in družiga le mervico terdiga dobil; vsi drugi so pa zgnjili.

Na verti kraj odločim, pognojim, prekopljem in obá po samim vsadim; kmalo zelena iz tal pribodeta in lepo rasteta, sam ju okopljem, in ko bolj odrasteta, z zemljo ogernem; potem sta cvetla, pa jima je vse cvetje odpadlo, kakor sploh vsimu drugimu korúnu. — Teško sim čakal, kakó se bosta obnesla? V jeseni groba razkopljem, in glejte! od celiga dobim 8 korúnčkov — 2 sta bila debela kakor mešanekarji, 2 kakor orehi, in 4 kot lešniki; — med temi osméri korúni je bil en sam rujavkast, vsi drugi so pa bili práv lepo rumeni; od družiga vsiga gnjiliga sim pa le 2 — kot lešnika — dobil, pa tudi nad njima ni bilo nič trohljivosti zapaziti. Namenil sim bil vse desetere korúnčke v Ljubljano častiti c. k. kmetijski družbi na ogled poslati, kako so lepo rumeni bili, razun eniga; pa nerodnost je povsod domá! Varno sim jih v posodici v kleti na polici imel, in jih večkrat ogledval, ali kej rujavkasti prihajajo? pa so zmirej lepo rumeni ostali do konca Kozoperska. — 6. ali 7. Listopáda jih hočem zopet pogledati, pa... ni jih več; vprašam: kje so tisti krompirčki, ki so v kleti na polici bili? — ena kakor druga dekla odgovorí: jest jih nisim vidila, in tudi ne proč vergla?! — Hud sim bil, pa nič ni pomagalo.

Kjer je ves trohljiv korún vunder 9 lepo rumenih in samo eniga trohljiviga obrodil, upam — Bog daj, de bi se tudi zgodilo — de bo korún zopet v naših krajih rastel, kader bo Bog šibo korúnove kuge od nas odverní; s to šibo nas hoče le boljšati in prepričati, kako velika dobrota je korún za ljudi in živino! — Kuga je po mojih mislih prišla čez korún, kot pred 10 leti kolera čez ljudi.

V naših hribih bodo prihodnje léto kmetje teško izhajali, kjer je le srednja letina za žito bila, korún je pa popolnoma zgnjil; — gostači bodo pa lakoto terpeli, kjer nimajo družiga ko malo zelja in répe.

Kjer letas korúna ni bilo, tudi špeha ne bo; oves in turšica sta predraga, de bi se z njima prešiči debelili, in takó bodo do noviga leta večidel že vsi poklani. Stari prešiči imajo od 60 funtov do centa špeha, pomladančki pa okoli pol centa.

Kakor je za plemena raznih žit dobro in včasih clo potrebno, séme premeniti, — iz naših hribov gredó k Savi okóli Medvod po oves za seme, ki se ene leta práv dobro obnaša, — ravno tako bo znabiti tudi s korúnam, de bo tréba za drugo seme skerbeti. Pa jest mislim, če se bo zima létas po stari navadi obnesla — to je — de se bo zemlja pod snegam odpočila, de bo zopet korún po stari navadi rastel. Dobro bi bilo, de bi zemlja zmerznila, de bi ozimno žito ne pognjilo, in miši